

DÓMSTÓLARÁÐ

Alþingi
Erindi nr. P 138/370
komudagur 1.12.2009

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 1. desember 2009

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breyting á dómstólögum (sameining héraðsdómstóla), 100. mál.

Dómstólaráði hefur borist til umsagnar frumvarp til laga um breyting á dómstólalögum nr. 15/1998.

Með bréfi dómstólaráðs til dómsmálaráðherra 11. febrúar 2009 óskaði ráðið eftir að fram færi endurskoðun á dómstólalögnum sem væru orðin 10 ára. Í bréfinu segir og að ósk um endurskoðunina komi ekki síst til vegna þeirrar hagræðingarkröfu sem gerð var til dómstólanna í árslok 2008, en við meðferð fjárlagafrumvarps 2009 hafi fjárveiting til héraðsdómstóla verið lækkuð um 50 m.kr. Á fundi dómstólaráðs með dómstjórum 26. janúar 2009 hafi verið rætt um hugmyndir dómstólaráðs um sameiningu héraðsdómstóla og að fella niður dómþinghár utan skrifstofu dómstólanna. Meðal annars hafi verið rædd sú hugmynd að sameina dómstólana á Norðurlandi í einn, en fyrir lægi að sameinaður dómstóll á Norðurlandi næði ekki heildarmálafjölda þeim sem væri í Héraðsdómi Suðurlands og mætti þannig jafnvel flytja eitt stöðugildi dómara á Suðurland og jafna þar með álag milli dómstóla. Þá var rædd sú hugmynd að sameina héraðsdómstólana í einn dómstól með 7-8 skrifstofur, þ.e. á þeim stöðum sem dómstólarnir eru nú, nema til kæmi sameining Héraðsdóms Norðurlands eystra og vestra. Með sameiningu dómstólanna mætti ná verulegu hagræði í rekstri og í því sambandi bent á að stjórnunarþáttur í starfi dómstjóra væri í heildina metin til 2,15 stöðugilda. Þá væri hægt að hagræða með því að vinna bókhald á einum stað í stað níu sem og símsvörun. Mætti eftir atvikum flytja þessa þætti út á landsbyggðina. Lýsti dómstólaráð yfir verulegum áhyggjum af fjárhagsstöðu héraðsdómstólanna og segði sína sögu að bundinn launa- og húsnæðiskostnaður næmi 98% af fjárveitingu þeirra.

DÓMSTÓLARÁÐ

Dómstólaráð fór þess á leit í bréfinu að settur yrði á laggirnar starfshópur eða nefnd yrði skipuð til að endurskoða dómstólalögin. Óskaði ráðið eftir að eiga fulltrúa í þeim hópi og taldi heppilegt að auk fulltrúa dómsmálaráðuneytis ætti fulltrúi réttarfarsnefndar þar einnig sæti í ljósi þess að innan nefndarinnar hefði og liðnum árum verið unnið ýmsum hugmyndum og tillögum að breytingum á dómstólalögum. Myndi slíkt verklag auk þess leiða til umtalsverðs tímasparnaðar í ljósi þess að ætlunin væri að leggja fram tillögur til breytinga á dómstólalögum sem til framkvæmda kæmu á árinu 2010 og væri því nauðsynlegt að verkinu miðaði hratt og vel áfram.

Svo fór að þessi faglega nefnd eða starfshópur var aldrei sett á fót. Í lok júní fól dómsmálaráðherra réttarfarsnefnd að semja frumvarp til breytinga á lögnum og lauk því verki í fyrri hluta júlímánaðar. Ekki var mælt fyrir frumvarpinu á sumarþinginu, en það var lagt fram til kynningar 23. ágúst sl. Frumvarpið var síðan ekki rætt í fullskipuðu dómstólaráði fyrr en 19. október sl., en þann dag var efni þess jafnframt rætt við dómstjóra. Frumvarpinu var útbýtt til þingmanna 23. október sl. og mælt fyrir því 27. sama mánaðar.

Takmarkaður tími hefur gefist til umræðu um frumvarpið í hópi dómara og annarra starfsmanna. Ekki liggur fyrir hvernig fyrirhugaðar breytingar verða innleiddar. Þá hefur ekki farið fram þarfagreining og kostnaðarmat vegna breytts hlutverks dómstólaráðs og dómstólsins/dómstólanna. Einnig þarf að huga betur að stöðu og hlutverki dómstólaráðs. Að auki liggur ekki fyrir verkferlagreining nema hvað varðar kosningu dómstjóra og í dómstólaráð.

Dómstólaráð telur mjög mikilvægt að staðið verði vel að sameiningu héraðsdómstólanna verði niðurstaðan sú að hún þjóni hagsmunum þeirra. Eins og dæmin sanna hefði í flestum ef ekki nær öllum tilvikum mátt gera betur við sameiningu ríkisstofnana. Helstu ástæður þess að svo illa hefur til tekist eru að markmið og framtíðarsýn hafa ekki verið nógu skýr eða ekki útskýrð nógu vel, fjárhagsleg samlegð hefur verið ofmetin, undirbúningi og skipulagsvinnu hefur verið áfátt, ekki hefur tekist að kveikja nægilegan áhuga á sameiningunni og starfsmannamálum hefur ekki verið

DÓMSTÓLARÁÐ

sinnt nógu vel. Huga þarf rækilega að öllum þessum þáttum og mikilvægt er að gefa verkefninu þann tíma sem þarf svo að vel takist til.

Dómstólaráð hefur lagt á það þunga áherslu að verði frumvarpið á lögum, þannig að einn héraðsdómstóll verði á landinu öllu, verði gildistöku laganna frestað til næsta hausts eða jafnvel áramótanna 2010-2011 svo að ráðrúm gefist til þeirrar miklu undirbúningsvinnu sem inna þarf af hendi að öðru leyti en því að dómsvald aðstoðarmanna taki gildi um leið og löggin verða samþykkt sem og heimild til fjölgunar dómara.

Ljóst er að gríðarlegt álag er framundan hjá dómstólunum og þá einkum dómstólunum á höfuðborgarsvæðinu. Er almennt viðurkennt að þegar svo háttar til sé ekki góður tími til róttækra skipulagsbreytinga og sé það til þess fallið að skapa óróa, óvissu og spennu sem fyrirsjáanleg er vegna álagsins. Dómstólaráð telur því að áfram eigi að vinna að sameiningu héraðsdómstóla, en gefa eigi verkefninu meiri tíma. Sé það betur til þess fallið að stuðla að góðum samskiptum dómstólaráðs við dómstjóra og annað starfsfólk og fá sem flesta í lið með sér. Er þá haft að leiðarljósi að varast beri of mikinn hraða við innleiðingu slíkra breytinga sem hér um ræðir.

Dómstólaráð leggur því til að á lögnum verði að sinni einungis gerðar minni háttar breytingar og að settur verði á fót starfshópur (nefnd), skipaður fulltrúum hlutaðeigandi, til að setja fram tillögur um heildarendurskoðun laganna. Myndi starfshópurinn (nefndin) skila tillögum fyrir 1. maí 2010. Sá kostur er raunhæfur í ljósi þess að samkvæmt fjárhagsáætlun dómstólaráðs fyrir næsta ár verður sparnaðarkröfum náð án sameiningarinnar. Tillaga ráðsins er og í samræmi við umræður sem fram fóru á fundi ráðsins 20. nóvember sl. með starfsmönnum héraðsdómstólanna og 50 manns sóttu.

Af hálfu dómstólaráðs er lagt til að eftirfarandi breytingar verði gerðar á lögnum:

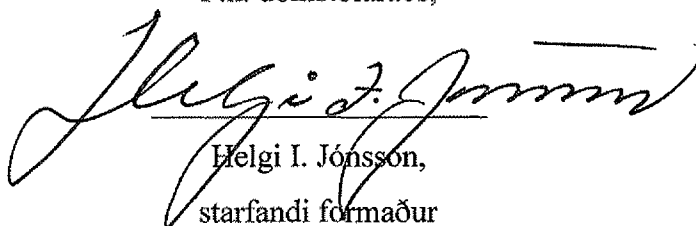
1. Heimild verði sett til fjölgunar dómara um 5, en eftir atvikum yrði ekki skipað í stöður sem losna. Ljóst þykir þó að full þörf verður fyrir þessa

DÓMSTÓLARÁÐ

- viðbótardómara næstu 5 – 10 árin vegna þess gríðarlega álags sem fyrrsjáanlegt er.
2. Ákvæði frumvarpsins um dómsvald aðstoðarmanna verði óbreytt. Þessi breyting leiðir til töluverðrar hagræðingar, léttir verkefnum af dómurum og gerir aðstoðarmannsstarfið fjölbreyttara og ábyrgðarmeira.
 3. Rýmkuð verði heimild 5. mgr. 15. gr. laganna til flutnings mála milli dómstóla/dómara. Verði þannig heimilt að flytja ótiltekinn fjölda mála milli dómstóla/dómara í þeim tilgangi að jafna álag milli þeirra. Málin yrðu þó rekin fyrir þeim dómstóli sem þau voru flutt frá nema annað þykir hagkvæmt.

F.h. dómstólaráðs,

Helgi I. Jónsson,
starfandi formaður